

# ZGODNJA DANICA.

## Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in velja po pošti za celo leto 4 gld. 20 kr., za polleta 2 gld. 20 kr., za četert leta 1 gld. 15 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 3 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četert leta 90 kr., ako zadene na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXII.

V Ljubljani 23. malega serpana 1869.

List 30.

### Cerkvene pesmi.

Prestavlja J. Bilc.

#### Danes radujmo se.

##### I.

(Sacris Solemnis.)

Danes radujmo se dneva častitega  
In iz srcá naj se pesmice zlegajo;  
Staro naj vmakne se, novo vse bodi zdaj:  
Serca, glasi in djanja vse.

Zadnje večerje spominek obhajamo,  
V kateri je Kristus podaril apostelnom,  
Jagnje in kruh, kakor zakon velevala,  
Ki je z očaki sklenjen bil.

Kadar so jagnje zavžili in nehali  
Jesti, Gospodovo telo je dano jim.  
Kolikor vsi, ravno toljko prejel je vsak  
z rok Njegovih, — to verjemo.

Svoje podaril za hrano jim telo je,  
Čašo kervi je prežalostnim piti dal,  
Rekši: Vzemite posodo, ki dam vam jo,  
Sleherni pije naj iz nje.

Tak je postavil daritev precejeno,  
Ktere opravek zročiti je hotel le  
Mašnikom samim. Dar'vati tak morajo,  
Da jejo in dajo drugim.

Angeljski kruh je postal kruh človeški,  
Kruh ta nebeški spolnuje podobe vse:  
Čudna stvar! Vživa Gospoda zdaj svojega  
Revež, hlapec ponižni.

Tebe Božanstvo trojno mi prosimo,  
Kakor slavimo Te, tak Ti obišči nas.  
Pelji po potu nas, kamor želimo,  
K luči, v kateri bivaš Ti. Amen.

#### O presvetem sercu Jezusovem.

##### I.

(Auctor beate saeculi.)

(Svetá začetnik blaženi.)

Svetá začetnik blaženi,  
O Kristus vsih Odrašenik,  
Svitloba luči Očetove,  
Bog pravi od pravega Bogá.

Ljubezen Te je silila  
Vmerljivo nase vzet' teló,  
Da novi Adam verneš nam,  
Kar vzel nam stari je očák,

Ljubezen, ki je vstvarila,  
Zemljo in morje in zvezde,  
Ki je mil'vala očakov gréh,  
In nam zdrobila spone je.

Iz serca naj ne vmakne se  
Ljubezni moč precejeno,  
Iz vira tega naj ljudjé  
Zajemajo vse milosti.

Zato je s sul'co zbdeno,  
Zato je bitko ranjeno,  
Da spira nam vse madeže  
S studencem vode in kervi.

Naj slava Očetu s Sinom bo,  
In Duhu trikrat Svetemu;  
Naj bode moč jim ino čast,  
Naj bode večna jim oblast. Amen.

##### II.

(En, ut superba.)

Glej, v grehah in v ošabnosti  
Druhal divjaška naša je  
Nedolžno ranila serce  
Božansko v nehvaležnosti.

Glej, sulico vojakovo  
Zabôdli grehi naši so;  
Bodalo bitko brusile  
Ostudne hudobije so.

Iz serca bitko ranjen'ga  
Rodí se cerkev Jezusa,  
In cerkev lad'je vrata je  
V blagor dana ljudstvu vsim.

Iz vrát tih zvira milost nam,  
Ko sedem virov bistrice,  
Da tam obleko vmazano  
Očist'mo v kervi jagnjeta.

Sramotno vernit' se je v greh,  
Ki rani serce presvetó,  
Prižgimo rajši v sercu si  
Ljubezni plamen Kristusa.

Dodeli to, o Jezus, nam  
Z Očetom, Duhom blaženim,  
Katerim bodi moč in čast  
In vlade vekomaj oblast! Amen.

##### III.

(Cor arca legem continens.)

Sercé, zakona skrinja Ti,  
Al ne nekdanje sužnosti,  
Temuč ljubezni, milosti  
In usmiljenja neskončnega.

Sercé, svetišče zakona  
Sedanj'ga neoskrunjeno.  
O tempelj bolj ko stari svet,  
Bolj vredno zagrinjalo Ti.

Ljubezen hotla je letó,  
Da meč te rani in odpré;  
Da nevidljive molimo  
Ljubezni rane vsekane.

Pod tem ljubezni znamenjem  
Terpeč skrivnostno in v kervi  
Je Kristus mašnikov glavár  
Obé daritvi daroval.

Kdo ljubil ne b' ljubečega?  
Kdo rešen nebi ljubil ga?  
Stan'vanja večnega ne bi  
Kdo v sladkem sercu si izbral?

Naj slava Očetu s Sinom bo  
In Duhu trikrat Svetemu,  
Naj bode moč jim ino čast,  
Naj bode večna jim oblast! Amen.

#### Daritvi velikonočni.

(Victimae paschali.)

Daritvi velikonočni darujmo hvalne pesmi, kristjani. Jagnje odrešilo je ovce; Kristus nedolžni je grešnike z Očetom spravil.

Smert in življenje ste se bili v prečudnem dvoboju; voditelj življenja umorjen — živ kraljuje.

Kaj si vidila na poti, Marija? prosim, daj nam doznati! Vidila grob sem živečega in njega, ki vstal je, v slavi blišečega; angelov priče vesele; pert in povoje bele. Vstal je Kristus, upanje moje; pred vami pojde v Galilejo.

Vemo, da je Kristus vstal od smerti resnično; Ti, Kralj zmaga, s kaži nam milosti. — Amen, Aleluja.

#### Tebe Boga hvalimo.

(Te Deum laudamus.)

Tebe Boga hvalimo — Tebe Gospoda spoznavamo.

Tebe večnega Očeta — vsa zemlja povikuje.

Tebi vsi Angeli — Tebi nebesa in vse moči nebeške,

Tebi Kerubi in Serafi — neprenehoma prepevajo:

„Sveti, sveti, sveti — Gospod, Bog Sabaot.“

Nebo in zemlja je polna — slave Tvojega veličanstva.

Tebe preslavna — apostelnov truma;

Tebe zbor — prerokov časti;

Tebe mučencev hvali — družba belo oblečena.

Tebe po svetu širokem — slavi cerkev presveta;

Očeta — veličastva neskončnega.

Častitljivega pravega Tvojega — edinega Sina.

Svetega tudi — Duha Tolažnika.

Ti si Kralj slave — o Kristus.

Ti si Očetov — Sin večni.

Da nas odrešiš, človek postaneš, — ni Ti preslabo truplo Device.

Ti si iztergal smrti zelo — Ti si vérnim odklenil vrata nebeške.

Ti sediš na Božji desnici — v slavi Očetovi.

Vemo, da prišel — bodeš nas soditi. Torej te prosimo, usmili se Svojih služabnikov — ktere si rešil s Svojo drago kervjo.

Daj, da v družbi Tvojih svetih — večno dosežemo slavo.

Reši, o Gospod, ljudstvo svoje in blagoslovi svoj delež.

Vodi tiste — in povzdigni une na vekomaj.

Dan sleherni — Tebe slavimo.

In hvalimo Tvoje ime na veke — in na vekov veke.

Blagovoli Gospod, dan današnji. — greha nas varovati.

Vsmili se nas, Gospod, o usmili se nas.

Skazi nam milost svojo, o Gospod, — kakor smo v Tebe zaupali.

V Tebe, o Gospod, sem zaupal, — na vekomaj ne bom osramotén.

## **Ali je vera v politiki potrebna?**

(Po Secondo Franco.)

Životari nekonovo v stanovljeno tako imenovano katoličanstvo (češ — katoličani?), ki je tako vstrojeno, da vse sterpi, kar se od njega zahteva, če je tudi zoper vero. Je previdno in z obema očesoma miži, če tudi vera škodo terpi; je miroljubno in nikdar ust ne odpre; je ponižno in nerado ukazuje, kar je veri v prid; je nekako prebrisano in živi od očitnega spolnovanja vere odmaknjeno življenje; ne nadleguje vesti z ozirom na dogme in verske dolžnosti; ne moti duha z učenjem potrebnih katoliških resnic; dovoli rado, kar se od njega tirja, če je cerkvi v škodo; je zadovoljno samo s kako družino in se ne sili v zunanji tir družinskega življenja. Tako katoličanstvo je navadno v hišah, bi djal, razsvitljenih oseb v šegi, kakor so nekteri poslanci, kaki ministri, ali kateri sodnikov, marsikteri državni možje itd.; razteza se še na tiste, ki so povsod pripravljeni mu z lučjo svetiti in skut nositi. Morebiti me vprašaš, kako se do te nove vere dospel? Odgovor je ta: Načelo njihovo je, da pravijo, „vera ima opraviti z nebese in se ne meša v človeške zadeve.“ „Zmernost zahteva pravo zlato sredino v vseh rečeh, in v svojih načelih ne sme človek izključljiv biti.“ „Ako se vera na take stebre opira, krepko koraka in se ne boji nikakoršnih zmót.“ Ali je pa to tudi verjeti, in bo hotel Bog tako vero za svojo spoznati? Berzo hočemo viditi.

1. Vera se ne sme v zunanje kolovozje družinstva mešati, pravijo ti umovavci. Da se vera ne sme v zunanosti mešati, to se pravi, da ne oskerbljuje posvetnih naredb, to je očitno. Vera gotovo posvetnih postav ne dela, ona ne vadi vojakov, ne oskerbljuje posvetnih zakladov, ne zapoveduje vojsk in ne sklepa mirú v tem oziru, kakor se v posvetnem življenji godi. To vse se samo po sebi razume. Da bi se pa vera s svojo močjo, s svojimi postavami v vse te reči mešati ne smela, to je do temelja napačno, lažljivo in pogubljivo. Kaj je vera? Vera je zapopadek vseh dolžnost, ki jih imamo do Boga in do bližnjega. Je tedaj očitno, da vera ne obsega samo molitve, zakramentov, daritve sv. maše in družih pobožnost, temuč tudi prav posebno, kar se tiče poštenosti, pravice in družih čednost, s kterimi se Bogu prijeten dar daruje. Kako bi se torej vera v zunanost posvetnega življenja mešati ne smela? Ali zamore družinsko življenje obstati brez pravice, brez poštenosti, brez čednost in brez večnih božjih postav? Ako bi to obveljalo, neha biti družinstvo človeško in nastane čeda divjih pošasti.

Neslanost tega stavka se še bolj zapopade, ako nekatere točke, ktere od vere popolnoma odstraniti hočejo, na tanko prevdarimo. Politiko, pravijo, je treba naj pred obvarovati pred vplivom vere. Ako nekatere ljudi poslušamo, kadar gré za dobrote njih lastne dežele in za razmere narodov, ravno tako delajo, kakor bi vera ne imela z vsemi temi rečmi nič opraviti. Prosim vas pa, ali niso družine še tesneje kot posamezni ljudje zavezane, pravico v vsakem oziru ohraniti, in s tim Boga častiti? To bi bilo lepo, ako bi tatvina, roparstvo, moritve in krivovera le takrat greh bile, kadar kaj tacega posamezni storijo, kadar pa kaj tacega družine, ali celó narodi počenjajo, ni samo to nikakoršna pregreha več, temuč naenkrat nastane vse to naj lepši čednost! Ali se vam meša?.. Očividno je torej, da se mora vera tudi med diplomacijo in drugo politiko mešati, ona mora skerbno oko povsod imeti, tam pa še posebno, kjer ji lahko veči nevarnost proti, in ako ne pazi, nastane lahko velika nesreča.

Mnogotere oblike, ki se v različnih časih v kaki deželi vstanovijo, res veri niso mar, ako se reč le po verhu vzame. Zgoditi se zamore, da prava oblastnija in pravica, zapoved prave koristi, še celó potreba tirja spremembe. Ali pa niso tudi spremembe mogoče, ki obstoječe pravice hudo žalijo, in kadar se to zgodi, ali mar ni po vsakem načinu pravično, da se vera za resnico in pravico potegne? Ali ne smé morebiti vera več učiti, da je tatvina greh, ali naj mar neha stražnica resnice biti? Dalje, ako bi take spremembe ne ostale samo politične, temuč bi se razširile in začele popravljati cerkvene postave in vstvo, škodovati čistosti vere in bi npravnosti veliko škode pripravljale; ali naj tukaj vera tudi nič govoriti ne smé? Mnogi novosegnej postavodajavci se dostikrat kislo derzé proti veri, akoravno je njim nar bolj potrebna dobra vera. Postave morale bi načelom pravice, poštenosti in vere vselej tako primerjene biti, da bi drugač ne zadobile poterjenja. To so spoznali neverniki že po luči zdrave pameti in vselej so svojim bogovom v postavodajstvu veliko opraviti dali, bogovi bili so vodniki postavodajcem. Zakaj bi tedaj veliko več prava vera takim možem z zapovedjo pravice, resnice in ljubezni ne zagotovila vspeha, ki bi ne bil samo nji v prid, ampak vsi državljani čutili bi njegov blagoslov. Kdor bi mislil postave brez vere dajati, bi bil samosilnik in ne vladavec po božji milosti. Verh tega je tudi mogoče, da se postava pregreši iz nevednosti, ali tudi iz hudobije postavodajavca proti pravici ali proti veri; kdo ima na vse to pravico in dolžnost na ravnost se pritožiti zoper take reči, če ne ravno vera, ktero je Bog človeku naj boljši vodnico dal?

Tudi sodniki včasih menijo, da čisto in zgolj mertva čerka postave jim popolnoma zadostuje, in da ne potrebujejo Boga in vere; pa kdo je tako močno potrebuje, kakor ravno sodniki? Kje na svetu so neki take postave, da bi marsikakih reči v svojem poslu sodivci ne našli, ktere le po lastni previdnosti in vesti razsoditi zamorejo; ako pa vera njih nobene poštene podlage nima, kako bodo potem zapeljivemu blesku zlata in srebra, kako bodo prijaznosti, strasti, boječnosti in vsim drugim hudobijam človeške slabosti slovo dali? (Kako se je zlasti dandanašnji na porotnike zanašati, da bodo prav delali, ako bi ne bila vera prva in naj močnejši podlaga njih djanja?) (Dalje nasl.)

## **Čertice o cerkvenem petju.**

Kdo je bil prvi, ki je skladal pesmi in speve, ne vé se; da je pa npravni človek svoje npravne čuti naznanjal s pevskim glasom, posnemamo po otrocih in taki mladosti, ki ni bila učena na glasbo ali je tudi še

slušala ni. Stvarnik je tedaj tudi v tem dal človeku predstvo pred drugimi stvarmi.

Kakor naravno je, da so bile v začetku daritve spomin serčne hvaležnosti do Stvarnika; tako naravno je tudi, da so narodi svojo radost pri daritvah sklepali s petjem; kakošna je bila ta glasba pri raznih narodih — kdo boče skazoval? O času Davida in Salomona imeli so že vravnano petje in godbo, to kaže psalm 149. in 150., ker tukaj David sam opominja, da naj Boga hvalijo s petjem in godbo. Bere se, da je imel David blizu 4000 pevcev, in Salomon je najel za novi tempel mnogoverstnih godcev, da so povzdigovali slovesnost pri službah Božjih.

Perve šole, ki so bile pri Hebrejcih ustanovljene, so gojile posebno glasbo in skladbo.

Da so prvi kristjani sprejeli petje v svoj obred, kaže nam to, ker jih aposteljni v svojih listih na več krajih opominjajo, da naj pojejo psalme; Kristus sam je pel z učenci po zadnji večerji hvalno pesem.

Prava doba za cerkveno petje začela se je v četrtem stoletju, potem ko je bil cesar Konstantin vzel kristjane v varstvo in jim dovolil očitne Božje službe.

Ko je bila tedaj cerkev prosta in so kristjani imeli obrede in opravila po cerkvah, mislili so cerkveni očetje, kako bi vpeljali in zboljšali petje pri službah Božjih. Kmaloma se je razleglo cerkveno petje od juga proti severju in napredovalo je od dné do dné. Posebne zasluge pridobili so v tem obziru: sv. Ignacij, škof v Antiohiji; sv. Krizostom, škof v Carigradu; sv. Bazilij; sv. Ambrož, škof v Milanu, ki je zložil zahvalno pesem in več drugih himen; sv. Avgustin, škof v mestu Hiponu v Afriki; sv. Hieronim je napravil petje tudi pri minih; papež Silvester je ustanovil pevsko šolo, papež Hilarij jo je pozneje potrdil in zboljšal. Naj več pa je storil papež Gregor I, ki je vodil katoliško cerkev od leta 591 do leta 604; on je odpravil staro gregovsko, nepravilno glasopisje, zaznamoval je stopnje glasov z abcdnimi pismenkami nad besedo, je dodal od sv. Ambroža sprejetim štirim glasbinam verstam še štiri nove, katerih vsaka stoji poleg une za štiri stopnje nižji; nabiral in izbiral je stare cerkvene speve, ter jih popravljal in vravnal. To vredeno zbirko je izročil cerkvi z ukazom, naj bi se vselej in povsod ravnali po teh spevih. V ta namen so te speve, ki jih pojejo še zdaj v cerkvi pri Božji službi, obesili v knjigo napisane na zlato verižnico poleg altarja sv. Petra. Ti spevi se imenujejo „koral“ ali Gregorjevi spevi in se razločujejo od Ambroževih, ki jih je ustanovil sv. Ambrož in so iz starejše dobe; to je zaklad, zavoljo kterega nas zavidujejo umni nekatoličani.

Sv. Gregor je gledal posebno na pevske šole ter jih je zboljšal in pomnožil. Toliko vnet je bil za to reč, da je neki sam podučeval dečke, in nikdo ni mogel postati duhoven, kdor petja ni umel dobro. Še zdaj kažejo v Rimu sobo, kjer je sv. Gregor podučeval in plical, s katero je učencem dajal mero pri poduku.

Mnogotere napredovalne dobe v posvetni glasbi so vrivale svoje umetniške najdbe tudi v cerkev in vrinile s časom toliko napak v svetišče, da so cerkveni očetje pri raznih zborih resno postopali, da bi se to odpravilo. Papež Pij IV je odbral osem kardinalov, kateri naj to reč dobro prevdajo in odpravijo novo posvetno glasbo iz cerkv, in napravi naj se spet staro Gregorjevo petje. Bili so pa nekateri pri tem zboru, ki so terdili, naj bi se pred poskusilo, bi li bilo mogoče zediniti staro petje harmonično z umetniško stopnjo tistega časa prav v duhu cerkvenem. Za to težko delo je bil izvoljen Palestrina, tako imenovan po rojstnem mestu (pravo ime njegovo je bilo Janez Peter Alojzij Sante), in izveršil je svoje delo vredno takega mojstra. Spisal je za poskušnjo tri maše (latinske) za same pevske glase in po-

peva je jih dopadla je posebno tretja, imenovana „Missa Papae Marcelli“, tako da se ni več mislilo na to, da bi se odpravili novi spevi, temuč le, da bi se v tem duhu napredovalo. Zasijala je po Palestrinu nova doba. Vstanovil je on nove šole v Rimu, iz katerih so prihajali mojstri, ki so napredovali v negovem duhu. Naj bližje mu je bil v svojih delih Ludovik da Vittoria, španjski duhoven, ki je bival pozneje v Rimu. Drugi te verste so: Nainini, Alessandro Romano, Orlando di Lasso, Allegri, Baj, Scarlatti, Marcello, Pergolesi, Lotti, Leo, Durante, Bainsi in več drugih. Spisi teh mojstrov se imenujejo cerkveno-klasične dela. Kako se glasijo ti spevi, je težko povedati; naj govorijo tedaj o tem zvedeni možje. Bainsi, papežev pevovodja († 1848) je rekel o maši „Missa papae Marcelli“: Ko so ti glasi pervikrat zadoneli v svetišču, kterega so malo pred oveličastile slikarske podobe in umetniški kipi, ste vstale umetniji objeli svojo vredno sestro — in bolj začudeno ginjeni so bili poslušalci, ko naj od godbe in poezije gregovske naj imenitnejših mojstrov. Oulibischeff, življenjopisec Mozartov, izrekel je ves navdušen: V letu milosti 1565 je zapovedal Bog svojemu hlapcu Alojziju Praenesté-u, naj navdahne cerkveno petje (koral) z duhom umetnije, in Alojzij odgovori: Gospod, tvoja volja se zgodi! in spremenjeni koral razlegal se je enak angelskim zborom. Veličastna glasba zasijala je v sveti zarji. Proske, korar in iskren nabiralec klasičnega glasbenstva, piše: Nepozabljivo mi ostane petje maše „Missa brevis“, od Palestrina, v kapeli Sikstinski na vsih svetnikov dan 1834, katero je vodil tako naravno in navdušeno, da so bili pevci z vsakim pogledom in z vsakim migljajem vsi veselo prešinjani (elektrizirani). Nebeško lepi trispév „Benedictus“ so peli tako zamaknjeno in s tako pobožnostjo, kakor ko bi vodil petje knez kerubinov..... pred božjim tronom. Bach, imeniten orglavec in komponist, je rekel: To so dela, pisane s skrivnostnimi čerkami, ki nič ne zdajo, ako jih pojemo navadno; le če smo dobili ključ do pravega, pride zerno na svetlo iz mertve pismenke.

Prednost imajo te kompozicije tudi zavoljo tega, ker so vredene liturgično prav ali po cerkvenih pravilih.

S časom se je iznašla in vpeljala dvorna godba. Vsake baže oblike, vsake baže mera, vsake baže glasbine orodja so se verstile v velikih in ušesu vseh harmonijah. Od začetka te dobe popevali in predstavljali so zgodbe sv. pisma, na pr. Jožef v Egiptu, Mojzes id., imenovane „Oratorium“; pozneje so spisovali in še spisujejo in predstavljajo svetne zgodbe, ki jih imenujejo „Opere.“ Ker je bil in je še zdaj pri takih sostavah poglavitni namen, da ljudem dopadajo in da si pridobi pisatelj umetniški venec, se trudi vsaki, da znajde kaj novega, kar se še ni slišalo, na pr. kako novo orodje, kako bolj prijetno sostavo harmoničnih barv, da bi se odlikoval ko mojster nove dobe. Ti pisatelji so raztegnili svoje iznajdbe čez gledišni oder in dobili smo v cerkev latinske maše od Hajdna, Bethovna, Mozarta, Schiedermajerja in mnogo drugih, dela polne umetnosti. Ker pa ti spevi niso v duhu cerkvenem pisani, ker se pisatelji niso držali cerkvenih pravil, ker motijo množino, kakor bi bila godba vse v cerkvi, — torej nimajo vrednosti za cerkev.

Proske je menda prvi začel kermi na pravo pot. Bil je Proske poprej vojaški zdravnik; prestopivši v duhovski stan pečal se je jako s cerkveno glasbo, ki jo je moral že pred dobro razumeti. Šel je v Rim in obhodil druge velike mesta, preiskoval vse arhive, prepisaval mnogo klasičnih spisov in rešil jih gotove zgube. V 25 letih svojega pripravljanja čutil se je dosti močnega dati na svetlo velik zaklad pod naslovom „Musica divina.“ Založnik Fried. Pustet v Regensburgu znižal je \*

zdaj ceno od 60 gl. na 30 gl. Želeti je, da bi saj več farne cerkve imele te cerkveno-klasične dela; marsikateri učitelj ali orglavec bi se modril pri njih. Drugo važno cerkveno delo je Mettenleiter-jev „Enchiridion chorale“, knjiga, ki obsega vse cerkvene speve, kateri se rabijo [po katoliških cerkvah med letom z orglami ali pa brez orgel in se dobiva ravno pri tem bukvarji. Stefan Lück, korar v Trier-ju, je izdal praktično zbirko klasičnih del z navadnimi notami (figural). Kar nam je odperl Proske staro-cerkveni zaklad glasbeni, pred 30 leti, začelo se je bolj gibati na tem polji. Napravljale so se družbe za zboljšanje cerkvenega petja, in to je pomagalo, da imajo po mnogih cerkvah v Nemčiji prav vredeno cerkveno petje, in mnogokrat se bere, kako so tu in tam popevali kako staro cerkveno-klasično delo. Napravile so se po več krajih na severnem Nemškem in po Tirolskih družbe sv. Cecilije, ktere imajo namen odpravljati posvetne fraze iz cerkv in vpeljati liturgično pravo petje. „Musica sacra“ in „Fliegende Blätter für kath. Kirchenmusik“, ki oboje izhaja pri Pustet-u v Regensburgu in se dobiva oboje po 2 gld. na leto z glasb. dokladami vred, razjasnuje in se jako poganja za zboljšanje cerkvenega petja; razpisujejo se pa tudi darila za nar boljši dela in — ta reč napreduje.

(Konec nasl.)

### Tri mesce na Jutrovem.

XL.

(Karmelska gora in njena zgodovina. Elija, njegov čas in njegove čuda. Predpodobna meglica. Mladi Jezus s svojimi starši na Karmelu. Samostan na Karmelu. Elijev Studenec. Preroška šola.)

Prišel sem s popisovanjem na hrib Karmel, pa ne vem, kako bom prišel z njega, ker od tega preimenitnega kraja bi se prav lahko dale popisati cele in ne prav majhne bukve. Naj poskusim povedati nekoliko.

Na vsem Jutru je malo tako lepih in davno in neprenehoma imenitnih krajev, kakor je gora Karmel v rodu Ašerjevem, na gornjem koncu obljubljenega dežele. Znan je ta hrib iz zgodb sv. pisma in iz deleč razširjene karmelitske bratovšine in karmelskega reda. 1200 čevljev se dviga Karmel nad morje, katero ga ob znožju spira in naj lepši školjke ali mušeljne in druge znamenitosti na obrežje meče. Karmel pomeni „vertni log“ ali „drevesnik“ in res je bil v starodavnih časih z oljkami, vinskimi tertami, germovjem in lepodišnimi zeljši tako obrašen, da prerok Jezaija celo Odrešenikovemu kraljestvu, kakor „častitljivost Libanovo“, tako tudi „lepoto Karmelovo“ obeta. (Jez. 35, 2.) To pa po pravici, zakaj zemlja se nikjer tako lepo ne obdeluje, umetnosti nikjer tako ne cvetejo, kakor v Odrešenikovem kraljestvu, to je, po keršanskih deželah. Tudi Karmel več nekdajne lepote nima, odkar so nejeverniki une dežele gospodarji, ker oni le podirajo, kar prebivavci Kristusovega kraljestva lepšajo in napravljajo. Karmelski kloster sam so neverniki že trikrat bili razdžali, ki so ga ravno verniki pred ne dolgo časom s stroški 500.000 frankov zopet zidali. Vender še zmiraj ima Karmel toliko lepote, da se lahko povzame, kaj je nekdaj bil; oljke in lóvori rastejo ob njegovem znožju, hiacinte, narcisi in veliko družih dišečih cvetlic ga zališa, mnogotere razdjanja in podertine kažejo, kaj je nekdaj tukaj bilo.

Ozrimo se pa nekoliko v zgodovino tega kraja.

Na tem hribu je živel več kot 900 let pred Kristusom presлавni prerok Elija v taki svetosti, da mu Bog ni dal navadne smerti umreti, temuč ga je Enohu enako v sv. raj prestavil, od koder ima ob koncu dni zopet na svet priti. Ob tistem času je bil Ahab kralj v Izraelu, hudobnež perve verste, v veri vñemarnik ali indiferentist, ki je bil za ženo vzél hčer sidonskega kralja Et-

baala, vso spačeno in razuzdano Jezabelo. Na njeno tišanje ji je v mózevski slabosti privolil v Samarii baalov tempelj zidati s 450 lažnjivimi preroki, in še 400 družih neverških duhovnov za vse druge malikovavske hrame in loge po deželi, ktere je s tujstva poklical; duhovne Gospodove pa je dal moriti. Tudi Eliju samemu je po življenji stregel, ko mu je bil zavoljo tolike hudobije veliko sušo napovedal. Prerok je mogel bežati pred njim, prvič k potoku Karitu ob Jordanu, in potem v slovečo Sarepto v Fenicii med Sidonom in Tirom, kjer je vdovi Sunamitidi v hvaležnost za sprejetje njenega umerlega sina k življenju obudil.

Silne britkosti je bil kralj pripravil nad deželo s svojimi pregrehami in spečanjem z nejeverstvom; že tri leta in 6 mescev ni bilo dežja na zemljo; kralj pa je nesrečo le preroku Eliju pripisoval in ga je povsod dal iskati, da bi ga umorili. — Ker pa navadni pomočki niso nič več pomagali, je Bog s čudežem ljudstvo podučil, kje da je resnica. Neprestrašen stopi Elija pred Ahaba, mu očita njegovo in njegove hiše pregreho, ter mu naroči, da naj k njemu na goro Karmel pošlje vse Izraelce, pa tudi 450 baalovih prerokov in unih 400 lažnjivih prerokov, ki so bili po logih sem ter tje po deželi in so živež dobivali od Jezabeline mize. Ker je lakota tako hudo pritiskala, se udá Ahab, da bi le šiba nehala, in tudi sam gre na Karmel. Tedaj Elija pred ljudstvo stopi in jih nagovori, rekoč: „Doklejš bote omahovali na obé plati. Ako je Gospod Bog, deržite se njega, če je pa bal Bog, se tega deržite!“ Vse ljudstvo molci, ker čutilo je, da je prizadeto. Zdaj se na Elijev svet zgodi tista znana poskušnja z darovanjem in z ognjem. Neverski preroki si pripravijo junce na altar za daritev, ognja pa ne pod njo, potem kličejo svoje bogove, da naj z ognjem z nebés zažgó daritev; skačejo in plešejo krog altara, si z nožmi rane delajo, da bi bala k usmiljenju nagnili, in počenjajo tako od jutra do poldne in še le naprej; pa vse zastonj.

(Konec tega oddelka nasl.)

### Ogled po Slovenskem in dopisi.

**Iz Ljubljane.** „Dušna hrana za katoliške deržine, ali keršanski nauk in življenje svetnikov, s podobami.“ — Veliko se je popraševalo, kdaj se bode to tolikanj koristno delo nadaljevalo, ki se je bilo s VII zvezkom za precej časa pretergalo? Sedaj pa so prišli trije zvezki skupaj, namreč VIII, IX in X. Znano je, da to silo koristno delo na svitlo daje g. Giontini, spisuje gosp. bogoslovski prof. And. Zamejic. Sezite po lepem delu!

**Za poslanca v deželni zbor** je družba „Slovenija“ na mesto odstopivšega gosp. Fid. Terpinca priporočila gospoda **Franceta Kotnika**, posestnika iz Vërda pri Verhniki. Kotnik je kmetijski gospodar, znajden tudi v tehnikih in stavbenih umetnostih, skušen mož, samostojen, plačujoč veliko davka. V verskih zadevah, so zagotovili taki, ki ga dobro poznajo, je pošten katoličan, ter ga smé tudi „Danica“ priporočiti in ga iskreno priporočuje, naj se z edinim glasom voli v volitvi, ki bo 31. t. m. dopoldne v Ljubljani. Možje, ki so za vero, domovino in za katoliško Avstrijo, so vredni našega zaupanja.

„**Tovaršu**“ piše šolski inšpektor g. Raktelj, da večina učiteljev je vneti za šolo in da umejo seme prave olike sejati v zmožne mladenške serca. To priča lepo obnašanje otrok v šoli in zunaj šole. — Ali je to tako urni sad nove ère, ali marveč še „konkordatne dobe?“ — quid putas, mi fili? —

**Iz sv. Petra Slovenov** na Beneškem, 15. mal. serpana 1869. — Sej veste da sveti Oče papež v svoji okrožnici 11. mal. travna t. l. priporočajo škofom in

fajmoštrom vesoljnega sveta spodobno pripravljati svoje podložne ljudstva, tudi z oznanovanjem Božje besede, da se z dobrim vspehom vdeležijo svetega leta. Da bi se namen dosegel, so naš vedno skerbni mnogospoštovani gosp. fajmošter Miha Mucić spet pri farni cerkvi sv. Petra misijon napravili. Povabili so bili č. oo. iz Jezusove družbe, Antona Bankić-a našega farmana, ino Janeza Stare-ta bivajoča v Gorici, ktera sta dobrovoljno sprejela to težavno opravilo, dospela k nam 3. dan t. m., in v nedeljo 4. dan zjutraj sta pričela duhovne vaje, ktere so srečno dokončali 12 dan, praznik (festum de praecepto dupl. I classis cum octava) ss. Mohora in Fortunata, patrona naše videmske nadškofije.

Akoravno je bila vročina velika ta čas, in poljske dela zakasnjene zavolj poprejšnjega deževnega vremena, vendar naše pobožno ljudstvo je vrelo k duhovnim vajam ne le iz domače fare, ampak tudi iz družih slovenskih fará, celo še naši mejači Lahi so se zadnja dva praznika k nam pridružili, akoravno ne umejo našega slovenskega podnarečja. Zadnja dva dni duhovnih vaj se je bilo vdeležilo kaci 8000 do 9000 duš. Te dni je vse mergolelo po tergu; po noči so se slišale po hišah prepevati pobožne slovenske pesmi; okoli cerkve vso noč v raznih družbicah na glas so molili sv. rožnikranc; in nektare posamezne osebe v tami kleče so slo-nele operte z glavo na cerkvene stene, in so molile in zdihovala. Akoravno je bilo toliko ljudstva skupej zbranega, vender, hvala Bogu, se ni pripetila nobena nesreča in nerodnost. Nadjamo se, da te pobožnosti so mnogo koristile dušam, akoravno smo zdaj 4 leta imeli enake. Res je, da Sloven je vselej in povsod pobožen in krotak.

Naše ljudstvo je pazno poslušalo tehtne učila čast. o. Stare-ta, kakor premišljevanja našega rojaka občno znanega č. o. Bankić-a; eden je govoril kranjsko, drugi pa naše podnarečje, in tako smo imeli mikavno in veselo verstenje govorov. Akoravno je č. o. Starè rojen na Kranjskem, vender naše prosto ljudstvo ga je dobro razumelo. To priča, da tudi Sloveni na Beneškem so iz velikega debila slovenskega, in da vsa olika in laška izobraženost ni bila zmožna do zdaj potreti našega podnarečja, akoravno že od leta 1420 jo uživamo, in akoravno slovenščina ni bila nikdar pri nas vpeljana ne v vrade ne v šole, ampak samo le v cerkvi je imela zavetje. O tej priložnosti pa vam moram tudi opomniti, da po mnenju č. o. Stare-ta je naše podnarečje ohranilo mnogo besedi staro-slovenskih (zlate zernica), ktere bi bilo dobro pobrati, in na beli dan spraviti, da ne poginejo. Č. oo. Jezuiti so si pridobili serca duhovnikov in serca ljudstva ter vedno ostanejo v blagem spominu duhovščini in občestvu.

Kaj pa naši „liberalci?“ Poprej ko so se pričele duhovne vaje, so vedno žugali, da se ne bodo z lepoma doveršile, in celo po laških časopisih so bile oznanjene malenkosti vsake baže, pa pod brambo in pazljivostjo naše občno spoštovane gosposke smo popolnoma prostost živili, in tako, kedar smo mi božjo besedo poslušali in molili, mar da ta čas naši „Rodomonti“ so rakom žvižgali.

### Kraljica mirú na Koruščeku. \*)

(Povedka.)

Nad Igom pri Studenci  
Nek hrib sterli v nebó,  
Tam zvejo Slovenci  
Korušček to goró.

To mesto posvečeno  
Kraljici je mirú;  
B'lo večkrat počesčeno  
Po raznem čudežu.

Kako vse to postalo,  
Povest nam poročí;  
Tud jaz zapojem kmalo,  
Kar ljudstvo govori.

Ko Turki in nevera  
Povsod divjali so,  
Potočane vžgè vera,  
Naj cerkev zidajo.

So zidati hiteli,  
Kjer bil je prej star pil,  
Da bi se v tej kapeli  
Marijin kip častil.

Al kar so dans storili,  
Gre jutre spet že v sip;  
Ko so brez upa bili,  
Kaj počnejo ta hip?

Voz s kamnjem naložili,  
Se junca vprežeta,  
Ne da bi ju vodili,  
Na goro vlečeta.

Ko prideta verh gore,  
Koj kamnje zverneta;  
Zdaj vsak spoznati more:  
Prav tú so cerkve tla!

Bil tudi je na gori  
Grajščakov nek pastir,  
Roke vzdiguje gori  
In prosi prav za mir.

'z koruze pa povzdigne  
Devica ta-le glas:  
Tu cerkev naj se vzdigne,  
In mir bo zmír pri vas.

Pastir koj vsem to pravi,  
In vneti vsi so b'li;  
Al berič ga odpravi,  
V zaporu on ječi. —

Pa kaj vse to pomore,  
Ker Bog ga rešil je!  
Drug dan je spet verh gore,  
Da vsi se mu čudé.

Kdor more, se podviza  
In dela cerkvico. —  
Tu že je Božja miza  
In vse doveršeno.

V tej cerkvi je Kraljica  
Česčena tud nebá;  
Čuj, kak je ta Devica  
Zdaj poveljučana.

Oj Ti mirú Kraljica!  
Požegnaj revne nas,  
Ti bodi nam vodnica  
Sedaj in večni čas. \*)

A. N.

Nad cerkvo se je z eo,  
Da ogenj hud gori;  
Al tam se nič ni vnelo, —  
Le božja moč to st'ri.

Zvonovi tud zvonijo,  
Ne da jih vleče kdo;  
Zakaj se nek glasijo? —  
Svetost da povedó.

Tatjé, ki so tu kradli,  
So vječeni koj vsi;  
Že v prah so vsi razpadli,  
Ko leto proč še ni.

So tu pa zadobili,  
Že mnogo lepih gnad,  
Ki v revščini nemili  
Sem prišli so jokati.

Kar moglo, je bežalo  
Pred Turkom sem se skrit,  
Kraljica b'la jim kmalo  
Tu tabor je in škit.

Proces'je sem hitijo  
Prosit za sveti mir:  
In glej, koj se spustijo  
Okrutni Turki v dir!

Tu slepec serčno vpíje:  
„Marija spros' mi vid!“  
Slepote Bog ga vmiže,  
Vse mora se čudit'!

Škof bolni so ležali,  
Kdo jih ozdravi več?  
Tu mašo so brat' dali,  
In koj boleš je preč!

Tu v suši ljudstvo vpíje:  
„Kraljica, spros' nam dež!“  
In že ko 'z škafa lije  
Na turš'co, ječmen, rež.

Tud v lakoti in kugi  
Hitijo sem kaj vsi,  
Kraljica pa v tej tugi  
Pomoči vsem deli.

### Pellnovec.

Iz njih sadú bote spoznali misijone in tiste, ki jih zaničujejo. V duhovni Rütz, škofije Regensburg na Parskem, so imeli prav rodovitni misijon č. oo. jezuiti Pottgeisser, Kohlreiber in Ehrensberger in sicer od 16. do 25. majnika tekočega leta. To pripoveduje „Volksztg.“ v Baltimori. Dvanajstere spovednice so bile skoz sedem dni kar oblegane. Gospod Bog sam je povelčal ta misijon s prečudno dogodbo. Žena poštenega sela ali pota Kraus-a je imela že trinajst lét neozdravljivo bolezen, ki jo je tako oslabila, da brez bérgelej in

\*) Korušček, nekdanj sloveča božja pot na Kranjskem, je precej visoka gora okoli pet ur daleč od Ljubljane, na dolenski strani nad Ig-om pri Studenci. Na gori, kjer tudi koruza rase, od ktere je blezo ime dobila (?), je cerkev posvečena rojstvu Matero Božje; tik cerkve je pa kapelica in v tej zal lesen kip Marije, imenovane „Kraljica mirú.“ Bog je po tej Kraljici že mnogo krat na čudoviten način pomagal takim, ki so s pravim in stano-vitnim zaupanjem k njej pribežali. Ljubljancani navadno trikrat na leto v procesiji na Korušček priromajo, in sicer: o ve-likih noči, o binkošti in o vsih Svetih. Ker sem l. 1866 šest mesecev ondi bival (kot izpostavljeni kurat), sem o začetku in povelčanju tega svetišča marsikaj slišal in vidil, v čemur utegne biti marsikaka zgodovinska črtica in je ob kratkem v to pes-mico pozeto. Da se take povedke ne štejejo med verske res-nice, menda vsak vé.

\*) Kolikor smo slišali, pravijo ljudje „Kórešček.“

človeške pomoči še stopinje ni mogla storiti. Dala pa se je k nekterim misijonskim pridigam peljati, ali prav za prav nesti. Po spovedi in sv. Obhajilu in po sklepni pridigi se dá peljati k misijonskemu križu, ki ga je bil ravnokar gosp. stolni prošt blagoslovil, da bi ondi v molitvi pred Bogom svoje potrebe potožila. Trikrat, vselej po daljši molitvi, je skušala vstati, pa vselej se je nazaj zgrudila. Tako tedaj sedi na tléh ob znožji križa in še enkrat povzdigne solzne oči k križanemu Zveličarju ter reče zaupljivo: „Lej, o Gospod, tako revna sem in ti mi zamoreš pomagati, če le hočeš; pomagaj mi tedaj!“ — Komaj je bila te besede spregovorila, že se je čutila ozdravljeno. Vstala je in šla brez podpiranja in pomoči domú. Vsi pričujoči so se jokali in veselja hvalili Gospod Boga, ki je tako poveljal sv. misijon v Rötz-u.

Zdaj pa eno prašanje. Kaj pravite, vi sovražniki misijonov in jezuitov, ali bi bil Bog to storil, ko bi bili misijoni in jezuiti Njemu tako zoperni, kakor so vam, nehvaležniki? —

**Kako otroci spoznajo juda.** V nekem kraju nad Anizo na Avstrijskem je bila šolska poskušnja iz svetnih tvarin, pri kateri je bil pričujoč gospod, ki si je o liberalnem šolstvu že mnogo zaslug pridobil. Po šoli so otroci domú tekli in klicali: Danes je bil k nam jud prišel na skušnjo! „Kako to?“ so popraševali začudeni memogredoči ljudje, „jud je bil v naši šoli na skušnji?“ Je, je, jud je bil, so zaterjevali dečki, sej pri molitvi ni še križa naredil, obé roki pa je deržal zadej! (Hlas.)

**Kaj se je dogodilo zasramovavcu duhovstva.** — 4. rožnika tekočega leta so v Monakovem na Parskem igrali igro „Razbojniki.“ V drugem djanji je Karol Moor pojasnoval vradniku vzrok, čemu da na roki nosi ahatov perstan; rekel je, da to je v spomin nekega duhovna, ki ga je s svojo lastno roko zadavil, ko se je bil na leci zjokal zato, da inkvizicija več ne gospoduje. Pri tej burki so nejeverniki burkežu v kazališu ploskali gromovito pohvalo, ki so jo nekteri katoliški blagoselniki zastonj iskali s sičanjem zatopiti. Toda v 4. djanji g. Rütling (kteri je igral Karola Moora) prične stokati nekoliko nevezanih beséd in z glasnim kričem telebne na pol mertev na tla. Čez nekoliko časa se je sicer vsrečilo tridesetletnega igralca iz medlevice spraviti, ali igra se je precej morala dokončati, kajti Karol Moor tudi kar besedice več ni mogel iz sebe spraviti. (Hl.) Ne mara ga je minula slast duhovstvo obrekovati in skruniti. —

### **Razgled po sreću.**

**Mavtarski koncil.** V Parizu so 9. t. m. imeli mavtariji vesoljni snid in večina je tirjala, da 8. grudnia (ko se bo véliki cerkveni zbor v Rimu pričel) naj se v Parizu snide velik masonski zbor v nasprotje vesoljnemu cerkvenemu zboru. Toda véliki mojster francoskih prostozidarjev Mellinet, general narodne straže, ves Napoleonov mož, ni dopustil, da bi se taki predlog obravnaval in je snid v eni sapi razgnal. Naj berže se je spomnil, da punt l. 1848 se je skuhal v enem tacih masonskih shodov, kakor pravi Rebold v svoji vesoljni zgodovini framasonstva, poterjeni od francoskega vélikega Jutra. Gospod Mellinet je ne mara mislil, da masonski shod utegne malo hudega prizadeti vesoljnemu cerkvenemu zboru, pa prav veliko cesarstvu Napoleona III. Gotovo, to peklensko sovraštvo, ki ga vsi ljudje rogovilstva kuhajo zoper veliki shod katoliški, bi moral prav vse vlade nagniti, da naj ta shod podpirajo. (Unità 13. jul.) — Kako je vama pri sercu, „Tagblatt“, „Laibacherica?“ —

**Zastran obsodbe in pomilostenja linškega škofa** se zdaj veliko piše. „Porotniki so linškega škofa obsodili. V našem cesarstvu, znabiti pa tudi na celem svetu se je to prvokrat zgodilo, da so katoličani svojega

škofa, da so podložni svojega višega pastirja, da so mestjani, med kterimi imajo škof že 16 let svoj sedež, svojega škofa zavolj pastirskega lista, kterega so jim hotli škof poslati, hudodelstva krivega spoznali.“ Tako piše Fr. Zuzelka v svoji „Reformi“, kteri gotovo nihče ne bode očital, da je „ultramontanska“, ker je vrednik protestant in je tudi že marsikaj hudega pisal zoper katoličanstvo. Veliko jih je, izpeljuje „Reform“ dalje, kteri polni veselja kričijo, zdaj je zmagala vlada, zdaj se je pravica očitno pokazala. Pa tega jim ne damo veljati. Nobeden pravdoslovec si ne upa terditi, da se je konkordat očitno že odstranil. Če kdo tega ne verjame, naj bere, kar je grof Beust še le 2. t. m. poslancu v Rim pisal, ker mu naročuje, naj saj toliko v Rimu pridobi, da bodo v Rimu terpeli, če že ne morejo priterditi temu, kar se pri nas godi. Toraj do te ure še konkordat ni odstranjen. Kako pa je mogoče, da se škof obsodijo, ker teh pravic iz rok ne pustijo, ktere jim v konkordatu sv. Oče in svitli cesar dajeta? Če sedanja vlada te pravice prezira, bode morala sama odgovor dajati, ali po ojestrem pravu nihče ni hudodelnik, kdor jih iz rok ne spusti. Kdo pa zamore tajiti, da naše nove postave imajo marsikaj v sebi, kar se ne zлага s čistim naukom sv. kat. cerkve? Vsak človek vé, da zakon je sv. zakrament, in le takšen zakon pred Bogom kaj velja, ki je sklenjen po cerkvenih postavah, vsakdo vé, da cerkev ima pravico šole in odrejo otrok voditi. Če toraj posvetne postave kaj nasprotnega zapovedujejo, kaj takega ne more noben pravoveren katoličan poterditi, k temu ne more noben kat. škof molčati. Vest in njih poklic jih veže svojim vernim to povedati, kar za krivo in pregrešno spoznajo. Kamor se ozremo, povsod in vselej je povzdignila cerkev svoj glas, če je vidila, da vladarji postave dajejo, ktere so božjim in cerkvenim postavam nasproti. Se vé, da zavolj tega so ljudje večkrat... prelomili cerkvene zapovedi, pa cerkev je storila, kar je njena dolžnost, ona je svarila, in vsak katoličan je vidil, kaj mora storiti, če hoče ud sv. cerkve ostati. Tako n. pr. tudi cerkev svari pred vojsko, in vsak človek cerkvi prav dá. Koliko se govori in piše zoper vojsko in zoper vojne postave, in nobenemu državnemu pravniku ni prišlo na misel, da človek, ki zoper vojsko govori ali piše, da takšen človek „si prizadeva druge napeljevati, da bi državne postave zaničevali, jim nepokorni bili.“ Imamo postavo, po kteri je vsak zdrav in čverstev človek od 20–40 leta (k vojski iti zavezan) dolžen, se učiti in vaditi, kako bi zamogel več ljudi ob življenje spraviti. Kakor vsak vojske obsodi, ker zdrava pamet mu tako velevala, tako so linški in drugi škofje povzdignili svoj glas zoper nove medverske postave, ker so božjim in cerkvenim postavam nasprotni, ker jim vest tako velevala.

Vsaki kat. duhoven mora imeti pravico, da očitno reče, da tisti, kteri brez cerkvenega privoljenja le tako imenovani „civilni zakon“ sklenejo, smertno greše. Če bi država takšen zakon dovolila, ali znabiti celo zapovedala, pregreši tudi država zoper cerkvene zapovedi, in cerkev je dolžna ji to v lice povedati. Država je dolžna to poslušati, ali se ravna po tem ali ne, pa hudodelnik še ni škof, kteri ji resnico v lice pové. Če ravno vpijejo svobodnjaki, če je taka, potem bodo prišli časi srednjega veka, ko so papeži cesarjem postave dajali. Dobro bi pač bilo, ko bi se učili od cerkve postave dajati. Vprašam le, ali se je sv. Janez Kerstnik čez Heroda kralja povzdignil, ali se je spuntal, ker mu je rekel: Ni ti dovoljeno imeti žene svojega brata. Ali mu je Janez sam iz sebe to postavil dal?

Če je tudi vidil, da Herodu to ne bode dopadlo, vendar ni smel molčati. Tako bi zagovornik dr. Kisling bil bolje storil, ko bi bil porotnikom rekel: „Poklicali

so vas soditi čez svojega vernega škofa, čez škofa vaše lastne cerkve, čez škofa, kateri so po postavah vaše cerkve bili dolžni tako pisati, kakor so pisali. Ali je pa kdo zavoljo tega hudodelnik, če tako ravna kakor mu stan, kakor mu vest velevala? Ali si zamorete misliti, da vaš škof, ki vas že 16 let vodijo, vas bodo kaj krivega ali kako hudodelstvo učili? Taki govor bi mu čast delal. On pa je bil z državnim pravdnikom skoraj enakih misli, in je porotnikom priporočal, naj škofa nedolžnega spoznajo, da bodo svetu pokazali, da svobodo čislajo. Čudno je pri tej pravdi, da državni pravdnik je izmed 12 porotnikov 4 odvergel, med tem ko je zagovorniku vsak bil všeč. Zavolj zagovornika naj bi bil menil tudi pravdnik tej pravici se odpovedati. — Zopet opazi „Ref.“ na drugem mestu. Škofu niso dovolili, da bi se njihov list presodil od sodnikov, ktere bi sv. Oče in cesar v smislu XIV. člen. konkord. sestavila. Reklo se je, vsled § 2 derž. osn. postav pred sodnijo ni nobenega razločka. Nam se vendar ne zdi to celo res. Za ude cesarske družine je posebna sodnija, „Obersthofmarschallamt“ imenovana. Tergovci imajo tudi svojo sodnijo. In v novejši zlati dobi imajo žurnalisti, in kdor kaj piše in tiskati daje, tudi predpravičeno ali privilegirano sodnijo: Le oni in noben drugi — pridejo pred porotne sodbe. Ko bi bili škof zavolj kake pridige pred sodnijo pozvani, bi bili ces. k. sodniki razsodili, ker so pa svoj spisek tiskati dali, se jim je odgovorilo, da morajo, kakor vsak drug državljani, pred sodnijo, ter za njih se nobena posebna sodnija ne sme sestaviti. In pred kakšno sodnijo so prišli? Ali res pred navadno? O ne, — pred porotno, ktera je le za tiskarne pravde? Katoliškim duhovnom nasproti se terdi, da nobeden pred posebno sodnijo ne more priti, — pisatelj se pa sodijo v porotnih sodbah! Kje je doslednost? Škofu nasproti se pravi: Državne osn. postave so vpeljane, po teh se morajo škof soditi, kakor vsak državljani. Ali ne bi smeli vsi hudodelniki, kateri so od 21. grud. 1867 obsojeni, sklicovati se na 11. člen državnih osn. postav, in reči: „Nam se krivica godi. Po tisti postavi imamo pravico, da nas sodijo porotniki. Znabiti nas bi bili nedolžne spoznali.“ Če tudi se dostikrat zgodi, da sodbe hudodelnika obsodijo, ko ga sodnik ne sme, vendar postava tako veli, da od tistega dne, ko se postave razglasijo: „Pri hudodelstvih, katerim težke kazni protijo, kakor pri vsih političnih ali po obsegu kake tiskovine storjenih hudodelstvih ali pregreških, razsodijo porotniki čez zakrivljenje zatoženca.“ Le kdor se je s tiskarskim černilom olotal, on pride pred porotne sodbe, zato — ker pred sodnijo so vsi državljani enaki!

Svitli cesar so malo ur po tem, ko so zvedili, da so škof na 14 dni v ječo obsojeni, v svojem miločutji odvernili celo kazni in vse nasledke, ktere bi znala kazni na pravem polji imeti. Bog zaceli tudi rano, ktera se je vsekala v serce vernih katoličanov. Vr.

**Šolsko.** Deželni zborom se mora prihodnjič predložiti naredba zastran ljudskih šol, kako se imajo vrnati, ohraniti, obiskovati itd. Osnova dopušča tudi ženstvo za deški poduk v 4 spodnjih redih ljudske šole. Posebno veliko obravnave je v osnovi o pomočkih in stroških za šole, ki jih ima vsak šolski okraj iz svoje kase oskerbovati. Učnina se ima zelo povikšati. Te kase imajo napravljati učeniske bukvarnice, plačevati učiteljske konferencije, plačevati pota k tem konferencijam, plačevati dneve od poslancev k tem konferencijam. Kar bode tem kasam primanjkovalo, se ima s prikladami pri davkih pridobiti, in če bi imele priklade prevelike biti, iz deželnih pomočkov. Šole za silo se imajo v dveh letih v redne šole premeniti. Vsak okraj ima dobiti saj eno srenjansko ali purgersko šolo. Vidi se, da zopet tukaj bi imelo plačevanje dosti opraviti; bode pač v deželnih

zborih poslancem treba prevdarjati, koliko je ta ali una dežela še storiti zmožna in od kod jemati? Učeniki bi po tej osnovi ne smeli več cerkveniki biti, kar bi mnogim srenjam zopet nove stroške prizadajalo. Tudi osnova učiteljem ne dopušča v posebnih ali privatnih urah z ukom si kaj služiti. Od 5 do 5 let do 30. službinega leta imajo učitelji dobivati poviševanje plače. —

**Na Dunaju** in okolici in tudi po Češkem, kakor „Tovarš“ piše, je veliko učiteljskih služb praznih. Na zadnje bodo vendar le zopet dobri od liberaluhov psovani duhovni. Z lačnim trebuhom ne more učiti učitelj, ki ima doma še zraven tega ženo in otroke; kmet tudi ne bo mogel vsemu kaj, da bi na vse strani vse preživil, in še odrašene sinove velik del imel v vojašeni, neodrašene, ki so ravno za kako porabo, pa po kacij 5—6 let v šoli. Duhoven je učil zastonj, še kupoval otrokom velikrat šolske reči, plačeval šolsko stanovanje itd.; zato pa zdaj „liberalci“ duhovstvo plačujejo z zasramovanjem; ali duhoven utegne še tudi „liberalcu doželen biti, ko bi ga le bilo dobiti.

**Razne novice.** Zopet se čenčá o pogodbi med Napoleonom in Viktor-Emanuelom, po kateri imajo francoski vojaki sredi oktobra iz Rima domu vrniti se. Pervič je pa naj berže to laž, kakor že večkrat; in drugič, ko bi bilo to resnica, bosta nasledke najprej čutila sama Napoleon in Viktor-Emanuel, potlej pa drugi za njima, ako mavtarje poslušajo, katerih cil in konec je prekuc prestolov in odverženje dinastij. — Prusija in Italija ste menda čisto narazen. Se vidi, koliko je v politiki stanovitnosti. — Preiskave v Šlenderskih zadevah, ki so toliko šuma delale, je sodnija v Bocnu opustila, ker ni imela kaj soditi. — Po več krajih na Dunaju in krog Dunaja so izpraševanja iz keršanskega nauka opravili v cerkvi. — Po Laškem dela republikanski duh silne korake; skorej vsako večje mesto ima svoj macinski časnik, ki brez strahu oznanjuje splošno republiko. Povsod so raztrošeni taki listi. Očitno pitajo ministre s tatovi, poslance z razbojniki, ki so cerkveno premoženje pograbili itd. Le redkokrat pa se komu naj hujšemu zato natakne pravda, ki ga pa malo ali nič kazni ne zadene. Kakor poprej zoper škofo in duhovne, tako gre zdaj zoper kralja, ministre, sodnike in vradnike. Avstrija uči se! Ako je res, kar „Unità“ očita, da je zdaj Avstrija tam, kjer je bila Italija l. 1850, tedaj Avstrija, uči se! — Papežev poslanec mlgsp. Falcinelli na Dunaju je menda protestiral zoper djanje z linškim škofom. — Hinavski „Wandr.“ zasramuje Pija IX, češ, da v pismu do „Neverskega“ škofa nasprotovavske prizadevanja našega stoletja enake stavi ropom divjakov Hunov in Vandalov petega stoletja. Postavimo, da bi kateri „Wandererjevih“ pisacév — če tudi z denarom, ki ga s svojim zasramovanjem zoper papeža prisluži, si kupil posestvo, in bi Garibaldi s svojimi garibalduhi tako vanj ropnil, kakor je v papežovo posestvo; radi bi vedili, če bi mu „wanderovci“ prijazniši imena dajali kakor Hunov in Vandalov? — Poseben čudež dandanašnji je ta, da papež nima nikjer pravih prijateljev, in še naj manj pri katoliških vladah; pa se vendar ne le v Rimu ohrani, ampak tudi v katoliških narodih se njegova veljava zmiraj bolj vterjuje, in ravno ko sicer prestol za prestolom pada. — Komu se milo ne stori, da parski predsednik Hohenlohe se prederzne vse vroejske dvore dražiti zoper vesoljni zbor, da naj se nadzoruje, dostikrat ravno od frajmaavrarskih posvetnjakov delo sv. Duha! Taka katoliška vlada je prav zrela, da ji je krivo-verski Prus na vratu; manj nemilo tudi krivoverec s papežem in cerkvenim zborom ne bi delal. — Tako imenovani „liberalni“ časniki zmiraj hujši hujskajo na to, da naj se vse vlade v nejeverstvo povernejo, to je, naj jim nič mar ne bode za resnico, naj jim bode v

besedah ena sama mera za laž in za resnico, v resnici pa hočejo ti učeniki zmote za laž pogačo, za resnico pa gorjačo. Res, prav čudni časi, koje ravno prebrisanim toliko na tem ležeče, da bi narodi od Boga odpadli, in če se več ljudi pogubi, bolj menijo svoj namen doseči. Cerkev išče v vesoljnem zboru zdravila zoper strup, in s koliko silo se vojskujejo volkovi v ovčjih kožah zoper to napravo sv. Duha! — Pravda in obsodba linškega škofa daje časnikom še zmiraj dosti opraviti. Porotnik in fabrikant Fr. Šopper je obsojen na 50 gl. globe, ker si ni upal v porotnijo soditi svojega lastnega škofa in njegov pastirski list, zlasti pri sodnji, ktere škof ne spoznava za pravno v tej svoji zedevis. Za obsojenega škofa je pa neutegoma prišlo od cesarja pomilostenje. Do škofa prihajajo od vsih strani adrese ali zaupne in častivna pisma. Samo v dveh dneh jih je prišlo iz severne Nemčije 38, ki so podpisane od vojaških častnikov, doktorjev, vradnikov, vmes tudi od pruskih državnih odvetnikov, duhovnov, mestnjanov, rokodelcev. Raglasovali so časniki, da škof cesarjevega pomilostenja ni sprejel, „linški Volksblatt“ pa za gotovo naznanuje, da je mil. škof pomilostenje sprejel, in sicer zato, ker s tem nikakor ni priterdil, da je res zadolžen, in pomilostovanje s tem tudi nič opraviti nima, temuč je le prašanje, če se ima obsodba djansko zveršiti ali ne. Škof je med tem svojo zahvalo poslal cesarju, pa tudi pri naj višji sodnji oddal pritožbo, ki izrekuje, da 12. tega mesca od porotnikov zoper njega izrečena obsodba nobene veljave nima. — „Linzer Blatt“ piše o teh zadevah: „Med tem, ko po deželah z narodno-zmešanim prebivalstvom dan na dan bolj nevarno vré in kipi, se je naši liberalni državski modrosti sponeslo tudi idilsko gornjo Avstrijo s cerkvenim prepriom podrezati. Sponeslo se ji je za hudodelnika zoper očitni mir zapečatiti moža tako zanesljivega in naj bolj poterjenega patrijotizma, ter lojalnosti, ki skorej mero presega... V resnici liberalna inozemlja se temu začetku porotnij v tiskarskih rečeh ne more prečuditi, in naši naj bolj prijetli unkraj černo-rumenih mejnikov ne bodo mogli več vediti, pri čim da so. Francoski listi naj bolj napredovalne in zopercerkvene strani so razodeli svoje začudenje, in bodo ga še bolj razodeli, ako zvedó besede „hudodelskega“ pastirskega lista in zamorejo primero delati z žarečim pisanjem francoskih škofov o rimskem vprašanji; znano je, da eden njih je Napoleon III naravnost zaznamval za Pilata, ki si roke umiva, in nikomur ni v misel prišlo zoper to sodnije klicati“ itd. — Solnograjski vikši škof je za-se, za svoje korarstvo in duhovstvo škofu Rudigieru naznanil naj odkritoserčniši sočutje, naj globokejši spoštovanje in češenje. Med družimi adresami je prišla do Njih milosti tudi od 15 tirolskih srenj; — adresa od duhovnov in mestnjanov iz Saksonskega, njih več od srenj domače škofije itd. — V tako imenovanem laškem kraljestvu je bilo samo mesca majnika 9100 ljudi zapertih, in če tako dalje gre, jih bodo imeli ob novem letu 110.000. —

**Iz Ljubljane. Kako dobre serca** so v Ljubljani, se vidi tudi od tod, da berž ko se je razglasil po mestu ostudni božji rop, ki se je dogodil v Čatežu, so ljudje pričeli denar skupaj nositi v popravo oropane cerkve. Posebno so se zbudili k miločutju, ko so prečast. gosp. korar P. Urh v nedeljo pri keršanskem nauku v stolni cerkvi to nesrečo ljudem povedali. V nesreči se razodenejo lepe serca, — Bog jim poverni njih dobroto!

**Husovanje.** Dobre misli, ki jih je naš dopisnik iz Maribora v 28. listu „Zg. Dan.“ o „Sl. Nar.“ izrekel, se nočejo poterjevati. V svojem 88. listu je prinesel celó vabilo na Husovo petstoletnico, v katerem se ta krivoverec nezmerno preslavlja ko „veliki reformator,“

s čigar „deli se je razlila svitloba po daljnem svetu,“ s čigar „smertjo je slavila resnica plameči kerst.“ „Pri Husovi zibelki“ se imajo Husovi romarji „okrepčati za daljši boj s spominom na terpljenje velicega mučenika!“ Kdor „časti resnico,“ naj pride „v dokaz, da se v slavi velicega glasatelja resnice družijo vsi olikani narodi sveta!“ — Z opombo, da je od odbora naprošen oklic sprejel, sicer „Narod“ razodeva, da ga ni s prav dobro vestjo razglasil, vender to ga ne more izgovoriti, če ga tudi nekoliko izgovarja. Mi smo kratkih besedi in stalnega prepričanja: S „husovanjem“ se ne dela s Slovenci, ampak se raztresa. Kdor bi šel Husa oslavljal, demonštruje zoper svojo lastno vero, njegova veljava pri katoliških Slovencih je pokopana.

**Papeževa pesem** (napev in besede), izmed mnogih drugih našemu narodu posebno priležna, se za 5 kr. dobiva pri bukvarju O. Kleru. Sv. Oče Pij IX so pač vredni, da se Njih slava tudi po slovenskih gričih in planinah razlega, da se pesem, Njim posvečena, vdomači tudi pri naši mladini, ki tako rada poje. Goreče tedaj priporočamo g. duhovnom in učiteljem, naj bi jo po več iztisih med svoje kroge razširili in marsikacega šolarčka, n. p. namesto podobice, s takim spominkom razveselili. Razodevanje katoliškega čutja je nam potrebno.

### **Dobrotni darovi.**

Za sv. Očeta. Tudi Teržiška fara noče zostati v dokazovanji svoje vdanosti in otročje ljubezni do svojega sv. Očeta „zlatomašnika“ in torej pošlje za Njih v srebru: 2 križavca,  $\frac{1}{4}$  križ., 2 tolarja po 2 gl. st. d., 1 gl. st. d. 6 dvajs. st. d., in 57 gl. nov. d. bank. Zakasnilo se je zato, ker sem čakal, če bo še kaj došlo in so darovi še zmiraj dohajali, tako da je še le teden kar smo zadnjega dobili. R. F—k. \*)

Za oropano cerkev v Čatežu. Neimenovana 1 gl. 40 kr. — Neka devica 1 gl. — Neimenovan 40 kr.; drugi 60 kr. — J. G. 20 kr. — Po semeniskem hlapcu 1 gl. — Neka devica 30 kr. — Nektere keršenice 90 kr. — Pri preč. g. korarji P. Urhu je nabranih 71 gl. 64 kr. v pop. in 4 gl. sr. — Eliz. Peterka 2 gl. — Neki dobrotnik 1 gl. — Liza Pavlin 1 gl. 20 kr. — K. D. 80 kr. — Mina J. 1 staro dvajsetico. — Neka deržina v Ljublj. 5 gl. — Neka oseba 1 gl.; — druga 40 kr. — Nekdo 1 gl. — Neka devica 3 gl. — Neimenovana oseba 10 gl. — G. M. Aleš 1 gl. — G. J. Jančar 1 gl. — M. Terdina 20 kr. — Duhoven v pokoju g. A. P. 1 gl. v sr. — Neka dobrotnica 24 kr. — G. Šušteršičeva deržina 5 gl. 25 kr. Ana Platnar 2 gl. — Neka dobrotnica kos berkala in nekaj rudeče robe za perte na altari. — Neki dobrotnik 10 gl. 20 kr. — Neka dobrotnica 1 gl. — Trije dobrotniki 60 kr. — G. J. V. 2 gld.; M. Ž. 40 kr.; V. A. 30 kr.; K. P. 60 kr. — Po č. o. Frančišku Sal. Pircu benediktinu, iz Gradca, 10 gld. s pristavkom: „V nedeljo pri kosilu čitaje „Dan.“ pripovedujem o strašnem oropu cerkve v Čatežu in predložim zbirko pri sobratih in gg. oo. minoritih, pri kterih začasno stanujemo 3 kandidati za profesuro na gimn. iz benedikt. samostana št. Pavla na Koroškem. Zbirko izročiti blagovolite g. župn. F. Rebiču s pristavkom, da ko pravi katoličani serčno obžalujemo brezbožno delo.\*\*) Neimenovana 1 gl. 10 kr. — M. R. 1 gl.

Za pogorelce v Gabrii v blagoviški fari. Neimenovan 1 gl.

### **Duhovske spremembe.**

**V ljubljanski škofiji.** Č. g. Jakob Ras potnik, lokalist v šent-Heleni, je dobil farno Višnjo goro, in šent-Helena je 20. jul. razpisana. — Č. g. Jan. Keršič, duh. pom. v Semiči je dobil lokalijo pri sv. Katarini v Topolu.

\*) Preserčna hvala za velikodušno sočutje Vam in „tovaršili.“ Vr.

\*\*) Enako serčen odzdrav in hvala na lepo čestitanje. Vr.